

Abdullah
Lebiba,
Tarih-i
Lebîbâ
adlı eserinden
iki sayfa
(Süleymaniye
Ktp. Esad
Efendi,
nr. 2158, vr. 1^b:2*)

etti ve öğrenimini tamamladıktan sonra 1768 Martında İstanbul'da Şeyh Necib Medresesi'ne müderris oldu. Daha sonra kadılık mesleğine geçti; 1773 Nisanında Tepedelen, ardından Gölhisar ve Hurpışte kadılıklarına tayin edildi. Bu son vazifesindeki kadılık müddetini tamamladıktan sonra uzunca bir süre başka bir kadılığa tayinini bekledi; bu arada Şeyhülislâm Mehmed Esad Efendi'nin konağında imamlık yaptı. Nihayet 1777'de Prizren, 1786'da Balçık kadısı oldu ve 1790'a kadar burada görev yaptı. Mehmed Esad Efendi ve ailesinin himayesinde olduğu anlaşılan Abdullah Efendi'nin okçulukta da mâhir olduğu ve hatta "kemankes" lakabını almaya hak kazandığı anlaşılmaktadır. Muhtemelen 1790'dan sonra fazla yaşanamıştır.

Abdullah Efendi'nin eseri *Tarih-i Lebîbâ*, 25 Receb 1198-5 Rebülelvel 1204 (14 Haziran 1784-23 Kasım 1789) tarihleri arasındaki vak'aları ihtiva etmektedir; ancak sonu tamamlanmamış bir halde birden kesilmektedir. Eser, *rûznâme** tarzında kaleme alınmış olup vak'alar âdeti günün gününe kaydedilmiştir. Genellikle duyduğu veya gördüğü olayları, özellikle de İstanbul vakayîni kaleme alan Abdullah Efendi, eserinde mensubu bulunduğu ilmiye sınıfı ve medrese ile ilgili hadiseleri, tayin ve azılleri titizlikle kaydedip nakletmeye çalışmıştır. Sade bir dille yazılmış olan eserde yer yer cümle düşüklüklerine ve bozuk ifadelerle rastlanması, Abdullah Efendi'nin edebî kudretinin zayıf olduğunu düşündürmektedir. Bununla birlikte eser, muhtevası bakımından araştırmacılar için önemli bir kaynak olma özelliğine sahiptir. Eserin şimdilik bilinen tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (Esad Efendi, nr. 2158).

Abdullah Efendi'nin ayrıca, Halil Hasib Efendi'nin okçuluğa dair *Tuhfetü'l-Hasib* adlı eserini istinsah ederek 5 Muharrem 1177'de (16 Temmuz 1763) tamamladığı ve bazı yerlerine *menzil**'leri ikmal eden notlar eklediği bilinmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

SS, *RKRD*, nr. 33, 84, 107, 122, 129, 132, 133, 151, 155, 156, 159; M. Götz, *Türkische Handschriften*, Wiesbaden 1979, IV, 308-309; Feridun M. Emecen, "Tarih-i Lebîbâ'ya Dâir", *Tarih Dergisi*, sy. 33, İstanbul 1982, s. 237-254.

FERİDUN EMECEN

ABDULLAH b. LEHİÂ

(عبدالله بن لهيعة)

(bk. İBN LEHİÂ).

ABDULLAH b. MAHREME

(عبدالله بن محرمه)

Ebû Muhammed Abdullâh b. Mahreme
b. Abdil'uzzâ el-Kureşî el-Âmirî
(ö. 12/633)

İslâmiyet'i ilk kabul eden
sahâbilerden biri.

Gençliği hakkında bilgi yoktur. Ca'fer b. Ebû Tâlib'le birlikte Habeşistan'a, daha sonra da otuz yaşında iken Medine'ye hicret etti. Hz. Peygamber, Medine'de onunla Ferve b. Amr el-Beyâzî arasında kardeşlik bağı (*muâhât**) kurdu. Başta Bedir olmak üzere bütün savaşlara katıldı. İbadete düşkünlüğü ile de tanınan Abdullah'ın Allah yolunda her mafsalına bir darbe yemeden ölme arzusu, kırk bir yaşındayken katıldığı Yemâme Savaşı'nda gerçekleşti. Abdullah b. Ömer onu savaş meydanında

can vermek üzereyken bulduğunda iftar vaktinin girip girmediğini sordu, orucunu açmak için yanındaki kalkanın içine biraz su koymasını istedi. Fakat o, İbn Ömer suyu getirinceye kadar ruhunu teslim etti.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn İshâk, *es-Sîre* (nşr. Muhammed Hamîdullah), Rabat 1967 — Konya 1401/1981, s. 207; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Megâzî* (nşr. M. Jones), London 1965-66 — Beyrut, ts. (Âlem'ül-Kütüb), I, 156, 341; II, 496; İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkâ v.dğr.), Kahire 1375/1955, I, 352; II, 7, 341; İbn Sa'd, *et-Tabakâ'tü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, III, 404; İbn'ül-Esir, *Üsd'ül-gâbe* (nşr. Muhammed İbrâhim el-Bennâ v.dğr.), Kahire 1390-93/1970-73, III, 379-380; İbn Hacer, *el-İşâbe* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1390-92/1970-72, IV, 226.

KEMAL SANDIKÇI

ABDULLAH b. MES'ÜD

(عبدالله بن مسعود)

Ebû Abdîrrahmân Abdullâh b. Mes'ûd
b. Gâfil b. Habîb el-Hüzeli
(ö. 32/652-53)

İlk müslümanlardan ve aşere-i mübeşşere* den biri, Kûfe tefsir ve fıkıh mekteplerinin kurucusu.

Ailesi ve İslâm'dan önceki hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Babası, Abdullah b. Hâris b. Zühre'nin halîfi idi (yeminli, muâhid). Bu sebeple o da Benî Zühre'nin halîfi olarak tanınmıştır. Fakir bir ailenin çocuğu olduğu için İslâmiyet'e girmeden önce pek tanınmayan Abdullah b. Mes'ûd, çocukluğunda Ukbe b. Ebû Muayt'ın sürülerine çobanlık yaptı. Hz. Hatice ve Ali'den sonra İslâmiyet'i kabul eden üçüncü kişi olduğu söyleniyorsa da bizzat kendisi, altıncı müslüman olmaktan şeref duyduğunu belirtmektedir. Onun yeni dine girişini, koyun sürülerini otlattığı bir sırada Hz. Peygamber'le aralarında geçen olağan üstü bir hadiseye bağlayan haberler yanında, Peygamber'in Erkam'ın evine yerleşmesinden veya Hz. Ömer'in İslâm'a girmesinden önce müslüman olduğuna dair rivayetler de vardır. Abdullah'ın annesi Ümmü Abd bint Abdüved ve kardeşi Ukbe de ilk müslümanlardandır. Babası hakkında fazla bir şey bilinmediği için kendisine sahâbî b. sahâbiye dendiği gibi, yine annesine nisbetle İbn Ümmi Abd diye de anılmıştır. Müslüman olduktan sonra, azılı İslâm düşmanlarından biri olan Ukbe b. Ebû Muayt'ın yanından ayrıldı ve kendini dine ve Hz. Peygamber'in hizmetine adadı.